Edukacja Dziecka
nr 9 (2025)
s. 105-119

ISSN 2543-6406
LICENCJA: CC BY-NC

Kacper Kozdraś

Uniwersytet Opolski
ORCID: 0009-0000-1262-0416

Oblicza miłości w serii *Steven Universe*. Normalizacja nieheteronormatywności w procesie socjalizacji dziecka

The faces of love in the *Steven Universe* series. Normalizing non-heteronormativity in the process of child socialization

Streszczenie

Artykuł poświęcony jest analizie sposobu przedstawienia miłości nieheteronormatywnej w animowanej serii *Steven Universe*. Autor zastosował podejście multimodalne, analizując język, obraz, muzykę oraz komunikację niewerbalną postaci w wybranych, prototypowych fragmentach. Praca ukazuje edukacyjny i wychowawczy potencjał produkcji w budowaniu akceptacji różnorodności społecznej w procesie socjalizacji dziecka.

Słowa kluczowe: produkcje dla dzieci, nieheteronormatywność, socjalizacja dziecka, instynktywizacja wartości, *Steven Universe*

Abstract

The article is dedicated to the analysis of the representation of non-heteronormative love in the animated series *Steven Universe*. The author employs a multimodal approach, examining language, imagery, music, and non-verbal communication of the characters in selected prototypical excerpt. The study highlights the educational and pedagogical potential of the production in fostering acceptance of social diversity within the process of child socialization.

Keywords: children's productions, non-heteronormativity, child socialization, instinctualization of values, *Steven Universe*

1. Wpływ mediów na proces socjalizacji dziecka

Media kulturowe odgrywają znaczącą rolę w kształtowaniu percepcji świata współczesnego człowieka. Treści zawarte w filmach, serialach i bajkach mają wpływ na rozwój postaw, przekonań i systemów wartości odbiorców[1]. W odpowiedzi na zmieniające się potrzeby społeczne coraz więcej produkcji włącza różnorodność do swoich treści, w tym różnorodność orientacji seksualnej i tożsamości płciowej. Celem takich działań jest między innymi dekonstrukcja heteronormatywności, która polega na:

> [...] wszechobecności w normach społecznych, prawnych i w kontaktach społecznych założenia, że wszystkie osoby są heteroseksualne oraz pełnią tradycyjne role płciowe. Kultura heteronormatywna wyklucza osoby nieheteroseksualne i niecispłciowe traktując je jako margines, degenerację lub dewiację[2].

Choć dążenie do większej inkluzywności w mediach dziecięcych wciąż budzi kontrowersje w niektórych środowiskach, obserwuje się wzrost akceptacji i zapotrzebowania na reprezentację różnorodności tożsamości w mediach skierowanych do młodego odbiorcy. Mają one bowiem niebagatelny wpływ na rozwój systemu wartości we wczesnym etapie życia człowieka.

Badacze i badaczki wielu dziedzin od dawna podejmują refleksję nad zagadnieniem wartości, postaw i norm społecznych. Jadwiga Puzynina z lingwistycznego punktu widzenia definiuje wartości jako:

> szeroko rozumiane cechy przedmiotów, sytuacji, innych cech, które uznajemy intelektualnie za dobre i/lub odczuwamy jako dobre, a odpowiednio antywartości to cechy, które uznajemy za złe i/lub odczuwamy jako takie[3].

W procesie socjalizacji dziecko przyswaja stabilną hierarchię wartości, nabywając w ten sposób kompetencji interpersonalnych umożliwiających mu prawidłowe funkcjonowanie w grupie społecznej, w której się wychowuje[4]. Wraz ze zmianą środowiska społecznego na dalszych etapach życia człowiekowi

[1] L. Mysiewicz, *Wpływ massmediów na proces budowania wartości dzieci*, [w:] *Otwarte usta. Wolność słowa i człowieka*, red. J. Zimny, Stalowa Wola 2016, s. 743.

[2] *Słownik terminologii queerowej*, https://zaimki.pl/terminologia?filter=Heteronormatywno%C5%9B%C4%87 [dostęp: 16.10.2025]; Ze względu na przedmiot pracy, którym jest nieheteronormatywność, w celu precyzyjnego opisu pojęć związanych z miłością przyjęto definicje zaczerpnięte ze *Słownika terminologii queerowej*. Interpretacja tychże pojęć jest bowiem nierozerwalnie związana z ich współczesnym rozumieniem oraz ewolucją znaczeń, uwzględniającą dynamiczne przemiany w obrębie terminologii dotyczącej relacji międzyludzkich i tożsamości.

[3] J. Puzynina, *Słowo Norwida*, Wrocław 1990, s. 81.

[4] J. Juszczyk-Rygałło, *Socjalizacja dziecka jako proces kształtowania tożsamości*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce" 2016, nr 4(42), s. 15.

przekazywane są wartości nowe, których atrakcyjność rośnie względem wcześniej nabytych dzięki przyjemności płynącej z aprobaty społecznej[5]. Niemniej jednak wcześniej przyswojona hierarchia wciąż wpływa postawy człowieka, co Stanisław Ossowski określa mianem instynktywizacji norm społecznych[6]. Tak rozumiane instynkty kształtują zachowanie człowieka w toku resocjalizacji na przestrzeni całego życia. Wartości, jakie człowiek przyswaja już na wczesnym etapie życia, mają szczególne znaczenie, gdyż wpływają na jego percepcję rzeczywistości społecznej i możliwość internalizacji innych systemów aksjologicznych w pierwszych interakcjach z różnymi środowiskami społecznymi.

Kluczową kwestią w analizie treści skierowanych do młodych odbiorców jest charakterystyka postaci, gdyż dziecko buduje własny obraz poprzez identyfikację z nimi[7]. „Na podstawie obserwacji zachowań bohaterów dzieci ulegają socjalizacji oraz internalizują właściwe zachowania międzyludzkie"[8], dlatego też bajki powinny podlegać systematycznej obserwacji społeczeństwa oraz badaczy pod względem przekazywanych w nich norm, które mogą ulec instynktywizacji i trwale kształtować postawy przyszłego dorosłego.

2. Charakterystyka materiału

W celu opisu sposobu przedstawienia romantycznych relacji nieheteronormatywnych w mediach skierowanych do młodego odbiorcy analizie poddano polską wersję językową serii animowanej *Steven Universe* (dalej: SU), która składa się z sześciu sezonów serialu oraz jednego filmu. Według nieoficjalnych źródeł internetowych seria ta adresowana jest do widzów nawet poniżej dziesiątego roku życia. Jej emisja w Polsce miała miejsce w latach 2014-2021 na kanale Cartoon Network. W tym samym okresie w ramówce stacji pojawiały się również inne produkcje animowane, które w ograniczonym zakresie eksplorowały temat romantycznych relacji nieheteronormatywnych. Sama reżyserka animacji, Rebecca Sugar, pracowała wcześniej w duecie wykonawczym nad serialem *Pora na przygodę*, w którym pojawia się wątek związku jednopłciowego. Jednakże

[5] S. Ossowski, *Z zagadnień psychologii społecznej*, Warszawa 2000, s. 81.

[6] Ibidem, s. 82.

[7] M. Rybczyńska, *Rola bajki XXI wieku w stymulowaniu rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym 7–10 lat*, „Kultura i Historia" 2017, nr 32, s. 269.

[8] *Gender w kulturze popularnej*, red. M. Radkiewicz, Kraków 2003, s. 18; [za:] A. Witek, *O przemianach kobiecych postaci w filmach animowanych Walta Disneya*, „Progress. Journal of Young Researchers" 2020, nr 8, s. 123.

motyw miłości nie stanowi tam centralnego elementu narracji. Wybór SU jako materiału badawczego został podyktowany unikalnym sposobem prezentacji nieheteronormatywności, która w serii stanowi kluczowy komponent fabuły.

Przeprowadzona analiza ma charakter wyłącznie jakościowy i opiera się na prototypowych fragmentach odcinków osadzonych w szerszym kontekście narracyjnym. To podejście wiąże się z pewnymi ograniczeniami metodologicznymi, niemniej przedstawione wnioski mogą stanowić punkt wyjścia do dalszych, bardziej pogłębionych badań. Badania te mogłyby objąć szerszy wachlarz mediów skierowanych do dzieci oraz uwzględnić aspekty związane z płciowością i seksualnością w przekazach medialnych.

3. Multimodalne podejście w analizie animacji

Język często jest postrzegany jako najbardziej spójny i jednoznaczny sposób komunikowania treści, jednakże w analizie omawianej produkcji zauważono, że jego rola bywa ograniczona. Przekaz językowy pozostawia zwykle przestrzeń na interpretację, a kluczową funkcję w przekazywaniu wartości pełnią wtedy inne kody. W celu opisu przedstawienia miłości nieheteronormatywnej w produkcji *Steven Universe* zastosowano więc podejście multimodalne, by wyłonić wszystkie komunikaty wpływające na proces socjalizacji dziecka. Jolanta Maćkiewicz rozumie pojęcie komunikatu multimodalnego następująco:

> Przekaz czy komunikat multimodalny to taki, w którym globalny sens [...] jest (współ) realizowany przez więcej niż jeden kod semiotyczny. Co ważne, multimodalność nie oznacza, że wykorzystywane w danym komunikacie systemy semiotyczne funkcjonują niezależnie, istnieją obok siebie. Wręcz przeciwnie, komunikat multimodalny to całość tworzona za pomocą różnych środków przekazu, które są nierozerwalne i przekazują jedną, wspólną informację[9].

Istotnym pojęciem w kontekście multimodalności jest *modus*, który Gunther Kress definiuje jako: „socially shaped and culturally given semiotic resource for making meaning" („społecznie ukształtowany i kulturowo nadany zasób semiotyczny służący do tworzenia znaczenia" – tłum. K.K.)[10]. Inaczej mówiąc, jest to przyjęty w danej grupie społecznej system znaków określonego typu, na przykład system językowy, system symboliki koloru czy system mimiki.

[9] J. Maćkiewicz, *Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów*, „Studia Medioznawcze" 2017, nr 2(69), s. 34.

[10] G. Kress, *Multmodality. A social semiotic approach to contemporary communication*, Abingdon 2010, s. 79.

Analiza multimodalna powinna obejmować wszystkie systemy semiotyczne tworzące komunikat multimodalny, traktując je jako odrębne nośniki informacji cząstkowych, które wspólnie tworzą spójną całość przekazu[11]. Na potrzeby przedstawienia analizy wyróżniono cztery główne kategorie modusów: – język, czyli środki leksykalne czy cechy prozodyczne wypowiedzi, – komunikację niewerbalną postaci, czyli gesty, mimikę czy pozycję ciała, – obraz, czyli elementy sceny, kolor, dynamikę, ustawienie kamery czy symbolikę, – muzykę, która podkreśla lub określa emocje, które autorzy chcieli wywołać daną sceną lub też emocje odczuwane przez postacie.

4. Istotne elementy charakterystyki serii *Steven Universe*

Fabuła SU opowiada o przygodach Stevena, młodego chłopca będącego półklejnotem, który posiada nadzwyczajne moce. Klejnoty to nieśmiertelna rasa istot pochodząca spoza ziemi, jednak nieróżniąca się aparycją od ludzi. Steven mieszka z Kryształowymi Klejnotami – Granat, Ametyst i Perłą – wraz z którymi chroni Ziemię przed zagrożeniami ze strony diamentów, czyli „władczyń" klejnotów. To one określają wszelkie normy dotyczące społeczność tych istot.

Mimo że w serialu kilkukrotnie poruszany jest temat bezpłciowości klejnotów, w odniesieniu do wszystkich postaci tej rasy stosowane są formy żeńskie. Jednocześnie w znacznym stopniu sugerowane jest widzowi, że należy je postrzegać jako kobiety. Wynika to zarówno z ich aparycji, która odpowiada stereotypowemu obrazowi kobiety, jak i z narracji fabularnej. Związek klejnotów należy więc postrzegać jako związek kobiet. W SU przedstawiono cztery przypadki takich relacji.

4.1. Pojęcie miłości w *Steven Universe*

W niniejszej analizie pominięto kwestie związane ze sferą seksualności, ponieważ temat ten nie pojawia się w badanej produkcji. Uwzględniono natomiast orientację romantyczną, czyli „trwały pociąg romantyczny do osób określonej płci lub jego brak"[12]. Natomiast pociąg romantyczny to:

> pragnienie romantycznej relacji lub interakcji, w tym m.in. bycia fizyczne blisko, nacechowanego uczuciowo słownictwa, gestów uznawanych kulturowo za występujące między ukochanymi. Pociąg romantyczny najczęściej polega na niefizycznych aspektach osoby, poczuciu zakochania w niej lub miłości[13].

[11] Ibidem, s. 104.

[12] *Słownik terminologii queerowej*, https://zaimki.pl/terminologia?filter=orientacja+romantyczna [dostęp: 16.10.2025].

[13] *Słownik terminologii queerowej*, https://zaimki.pl/terminologia?filter=poci%C4%85g+romantyczny [dostęp: 16.10.2025].

Homoromantyczność odnosi się więc do odczuwania pociągu emocjonalnego wobec osób tej samej płci, natomiast heteroromantyczność wobec osób płci przeciwnej.

Miłość stanowi jedną z kluczowych wartości poruszanych w SU, dlatego istotne jest określenie formy uczucia między postaciami. Na podstawie wstępnej analizy narracyjnej wyróżniono dwie sfery miłości. Choć to w znacznym stopniu uproszczenie – jest ono wystarczające na potrzeby omawianej tematyki ze względu na zasięg percepcji dziecka, które konceptualizuje pojęcie miłości w mniej złożony sposób niż dorośli[14]. W samej serii również nie dokonano bardziej szczegółowych rozróżnień innych typów miłości.

Pierwszą sferą jest miłość romantyczna rozumiana jako forma uczucia oparta na pociągu romantycznym i/lub seksualnym, jednak ze względu na brak tematu pociągu seksualnego w serialu ogranicza się ona wyłącznie do aspektu emocjonalnego.

Drugą sferą jest miłość platoniczna, która, w odróżnieniu od miłości romantycznej, nie wiąże się ze sferą romantyczności i opiera się wyłącznie na pragnieniu bliskiej przyjaźni z daną osobą[15]. W SU sprowadza się ona do relacji rodzinnych, przyjaźni, braterstwa i lojalności.

Aby kontynuować opis, należy wprowadzić jeszcze pojęcie fuzji klejnotów występujące w analizowanej produkcji. Jest to proces, w którym dwa lub więcej klejnotów łączy się, tworząc jedną istotę o unikalnym wyglądzie i osobowości oraz o jednym umyśle. Jest to możliwe dzięki temu, że ich ciała są stworzone z projekcyjnego światła i są w stanie przybrać różne formy. Proces ten zazwyczaj wymaga silnej więzi emocjonalnej lub wspólnego celu i może być tymczasowy, gdy klejnoty łączą się, aby osiągnąć jakiś cel, lub długotrwały, wynikający z miłości romantycznej. Należy podkreślić, że klejnoty przed połączeniem to odrębne istoty. Ich fuzja stanowi autonomiczny byt łączący w sobie cechy składających się na nią klejnotów, jednakże w każdej chwili mogą się one odseparować. Wielokrotnie widz jest świadkiem takich sytuacji, gdy fuzja rozłącza się, a klejnoty ją tworzące funkcjonują jako osobne bohaterki.

[14] por. M. Peplińska, M. Święcicka, *Sposoby konceptualizacji pojęcia 'miłość' w języku dzieci i młodzieży*, [w:] *Komunikacja i tekst perspektywie rozwojowej i dydaktycznej*, red. J. Porayski-Pomsta, Warszawa 2005, s. 182.

[15] *Słownik terminologii queerowej*, https://zaimki.pl/terminologia?filter=poci%C4%85g+platoniczny [dostęp: 16.10.2025].

5. Wątki homoromantyczne

W analizowanej kreskówce przedstawiona jest młodemu odbiorcy różnorodność orientacji romantycznej, obejmująca nie tylko relacje jednopłciowe, ale także poliamoryczne. Zwykle wiążą się one z długotrwałą fuzją, w której klejnoty mogą pozostawać połączone przez tysiące lat. Rozgraniczenie między miłością romantyczną i platoniczą wśród klejnotów wyraża się poprzez gotowość lub jej brak do pozostawania w fuzji przez długi czas, gdyż jest ona postrzegana jako najdoskonalsza forma uczucia między tymi istotami.

W dalszej części przedstawiono dwie relacje nacechowane homoromantycznie, które najtrafniej obrazują ujęcie związku nieheteronormatywnego w SU. Wybór tychże relacji w opisie uzasadniony jest także ich znaczeniem dla całości fabuły – zaangażowane w nie są główne postacie serii i to one pojawiają się w niej najczęściej.

5.1. Szafir i Rubin, czyli fuzja o imieniu Granat

Jedną z głównych bohaterek serii jest Granat, przywódczyni Kryształowych Klejnotów i długotrwała fuzja dwóch klejnotów – Szafir i Rubin. Ich połączenie nastąpiło przed rozpoczęciem historii serialu, gdy życie jednej z nich było zagrożone. Relacja między tymi postaciami od początku jest przedstawiana jako romantyczna, a związane z nią wątki samoakceptacji stanowią istotny motyw fabularny.

Z początku jednak widz nie jest informowany, że Granat to tak naprawdę fuzja Szafir z Rubin. W jednym z odcinków, podczas którego protagoniści zostają pojmani przez wysłanniczki diamentów, bohaterki zostają siłą rozdzielone. Po ponownym spotkaniu odnajdują się w objęciach. Ma wtedy miejsce dialog, który jednoznacznie wskazuje na wzajemną troskę bohaterek.

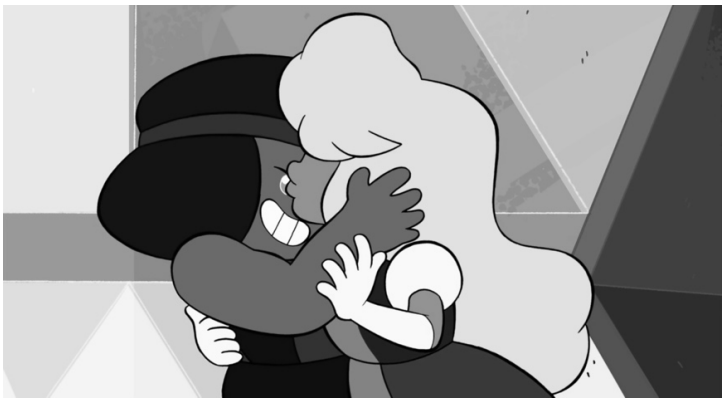
RUBIN
Skrzywdzili cię?

SZAFIR
Nie, nie. Jestem cała. A ciebie?

RUBIN
Kogo to obchodzi?

SZAFIR
Mnie obchodzi.

Przytoczony dialog nie wskazuje bezpośrednio na miłość romantyczną, jednak zaraz po nim prezentowana jest scena, w której Szafir całuje Rubin w policzek, po czym obie tańczą w intymnym uścisku i ponownie się łączą (Grafika 1.).

Grafika 1. Zjednoczenie Szafir i Rubin
Źródło: *Steven Universe*, odcinek 52, Cartoon Network, 2015.

Grafika 2. Ślub Szafir i Rubin
Źródło: *Steven Universe*, odcinek 151., Cartoon Network, 2019.

W jednym z późniejszych odcinków Szafir i Rubin biorą ślub, którego punktem kulminacyjnym jest ich pocałunek i fuzja (Grafika 2.). Od debiutu bohaterek wielokrotnie prezentowane są sceny, które wyraźnie określają romantyczny charakter łączącej je relacji. Ich miłość jest przedstawiana w sposób bezpośredni, nie pozostawiając widzowi pola do interpretacji – jako miłość romantyczna dwóch kobiet.

GRANAT (w retrospekcji: do Rose)
Czemu Rubin zmieniła los? Czemu Szafir chciała wszystko poświęcić?

ROSE (w retrospekcji)
Doskonale znasz już odpowiedź.

STEVEN
Co nią było?

GRANAT
Miłość.

W odniesieniu do opisanej relacji nie występują wartościowanie lub polaryzowanie relacji homo – i heteroromantycznej. Są one przedstawiane na równi, bez wskazywania na odmienność któregoś z tych typów miłości.

5.2. Nieodwzajemniona miłość Perły

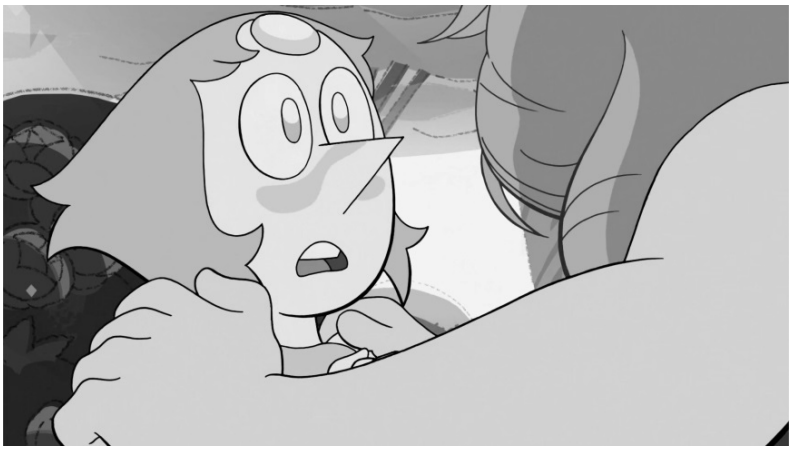
W serialu pojawiają się również inne przypadki miłości homoromantycznej. Jednak wśród nich najistotniejszą fabularnie i wielokrotnie wspominaną jest nieodwzajemniona miłość Perły do Rose. Ich relacja ma swoje korzenie w wydarzeniach sprzed rozpoczęcia fabuły serialu, kiedy to Perła była służącą Rose. Będąc zaprogramowaną do bycia lojalną i oddaną służką swojej pani, poświęcała się swojemu zadaniu przez tysiące lat. Nawet, gdy Rose zwolniła Perłę z obowiązku lojalności i zdecydowała się na rozpoczęcie rebelii wobec reżimu Diamentów, Perła pozostaje jej wierna, gdyż, jak powiedziała: „życie bez niej nie miałoby dla niej sensu". Po jej śmierci Perła nadal realizuje jej ideały, nieustannie podkreślając swoją miłość i trudności z zaakceptowaniem jej odejścia.

Środki językowe użyte w przypadku miłości Granat były wystarczające, by określić charakter relacji jako związek romantyczny. Jednakże wypowiedzi Perły pozostawiają pole do interpretacji. Co więcej, wypowiedzi, takie jak: *była moją inspiracją* czy *wszystko, co robiłam, robiłam dla niej*, w kontekście historii dwóch bohaterek skłaniają do interpretacji tego uczucia jako miłości platonicznej wynikającej z lojalności.

ROSE
Proszę, zrozum. Jeśli przegramy, zginiemy, a jeśli wygramy, to nie wrócimy do domu.

PERŁA
Ale czemu miałabym wracać, skoro byłabyś tutaj?

Powyższy przykład dialogu najdosadniej ukazuje, że analiza językowa nie jest wystarczająca do badania animacji, gdyż istotne elementy mogą wtedy zostać pominięte. Choć środki językowe w pierwszych czterech sezonach sugerują miłość platoniczną, mnogość gestów, jakie towarzyszą słowom Perły, wskazują romantyczny charakter uczucia, m.in.: zarumienienie (Grafika 3.), łzy w oczach czy mimika wyrażająca zakłopotanie.

Grafika 3. Perła rumieniąca się w rozmowie z Rose
Źródło: *Steven Universe*, odcinek 147., Cartoon Network, 2019.

Te elementy modalne są dodatkowo eksponowane poprzez ustawienie kadru ukazujące zbliżenie twarzy bohaterki w emocjonalnych momentach. Spotkaniom Perły i Rose w retrospekcjach towarzyszy także spokojna i stonowana muzyka, co wzmacnia wydźwięk romantyczny komunikatów bohaterek.

5.3. Kontrowersje wokół fuzji w świecie przedstawionym

Mimo że fabuła i użyte środki jej przekazu przedstawiają miłość homoromantyczną jako bezsprzecznie równą miłości heteroromantycznej, część postaci serialu reprezentuje podejście, które może być postrzegane jako przeciwne. Jaspis, jedna z głównych antagonistek – co kluczowe, postać negatywna – wielokrotnie określa fuzję Granat jako „niewłaściwą" i „wynikającą ze słabości". Można to rozumieć jako ukazanie sprzeciwu wobec miłości bohaterek, miłości jednopłciowej. Postać ta wielokrotnie jednak argumentuje swoje stanowisko: akceptowane są jedynie fuzje klejnotów tego samego rodzaju, ponieważ służą one zwiększeniu ich siły. Sprzeciw dotyczy więc mieszania się klas klejnotów, a nie samej miłości romantycznej. W rezultacie w serialu miłość jednopłciowa nie jest wprost przedstawiana jako odejście od normy, a „niewłaściwość" fuzji jest związana z hierarchią i zasadami normatywnymi panującymi wśród klejnotów.

W innym odcinku postać Perydot – klejnot, który sprzeciwił się reżimowi Diamentów i poznaje świat ludzi – określa fuzję jako odstępstwo od przyjętych norm, przyjmując stanowisko podobne do przytoczonej wcześniej antagonistki.

Normy odnoszą się w tym przypadku do tradycyjnego postrzegania związku jako relacji kobiety i mężczyzny, podczas gdy fuzja reprezentuje miłość jednopłciową. Perydot zmienia swoje podejście, gdy Granat porównuje swoją relację do relacji przedstawionej w ulubionym serialu Perydot, relacji różnopłciowej. Miłość homoromantyczna znów zostaje zrównana z heteroromantyczną. W rezultacie, w świecie przedstawionym serialu nie istnieje zjawisko homofobii.

Analiza komunikatów dotyczących par jedno – i różnopłciowych wykazała, że w SU nie występuje polaryzacja ani specyficzne wartościowanie miłości romantycznej zależne od płci postaci w nią zaangażowanych. W badanej produkcji miłość homoromantyczna jest więc traktowana jako norma – sposób przedstawienia jej, implikacje jej przejawów i reakcje postaci na nią nie różnią się od tych dotyczących miłości heteroromantycznej.

6. Piosenka jako „mikronośnik" treści fabularnych

Istotną rolę jako kanał przekazu w analizowanej serii odgrywa piosenka, która stanowi główny nośnik emocji. Jest ona także najczęściej odtwarzanym komponentem produkcji dla dzieci i funkcjonuje jako „mikronośnik" treści fabularnych – skrócona forma kluczowych wartości animacji[16]. Z założenia ma ona być muzyczną reprezentacją bajki, swoistym hymnem niosącym przesłanie, które pozostaje w pamięci odbiorcy znacznie dłużej niż sam obraz, „[t]o bowiem piosenka później przypomina film [czy kreskówkę], nie zaś odwrotnie"[17].

Liczba odtworzeń piosenki (muzyczne powroty) jest według Katarzyny Foreckiej-Waśko znacznie wyższa niż liczba odtworzeń samych bajek[18]. Piosenki z SU były na stacji Cartoon Network odtwarzane w przerwach reklamowych jako przypomnienie o serii oraz zapowiedź kolejnych odcinków. Jedna z piosenek, *I dlatego wygram*, która stała się reprezentatywną i najczęściej cytowaną przez fanów serialu, miała swoją premierę dzień przed premierą odcinka, w którym się pojawiła.

Z uwagi na ich trwałość w pamięci odbiorców, piosenki są istotnym elementem w badaniu przekazywanych wartości. Prezentowany w nich obraz świata pozostaje z dziećmi na dłużej, tym samym kształtując proces socjalizacji młodych odbiorców w większym stopniu niż poszczególne sceny animacji.

---

[16] K. Forecka-Waśko, *Muzyczne języki bajek Walta Disneya w procesie edukacji międzykulturowej*, „Edukacja Międzykulturowa" 2023, nr 1(20), s. 198.

[17] Ibidem, s. 198.

[18] Ibidem, s. 198.

Powracając do dwóch opisanych już relacji, każda z nich została zilustrowana piosenką, która wyraźnie nakreśla ich charakter i znaczenie.

6.1. *I dlatego wygram*

Piosenka *I dlatego wygram* (org. *Stronger than you*) stała się sztandarowym utworem reprezentującym SU. Jej główne przesłanie koncentruje się na normalizacji różnorodności i nieheteronormatywności, a także na promowaniu idei samoakceptacji.

W fabule piosenka ta pojawia się w kluczowym momencie, gdy Granat, będąca fuzją Rubin i Szafir, zostaje rozdzielona przez główną antagonistkę sezonu, Jaspis. Po ponownym połączeniu Rubin i Szafir, Granat staje do walki z Jaspis, śpiewając:

> [...]
> Mnie pokonać w pojedynkę nikt nie zdoła,
> **W moim sercu** drzemie **siła** połączona.
> [...]
> **Nikomu nas rozdzielić się już nie uda**,
> Duet nasz potrafi zdziałać cuda,
> A złamać taką **więź** wcale nie jest łatwo,
> Jeśli zdradzę ci **sekret**, to co ty na to?
> **Miłość to ja!**
> Oto właśnie ja,
> **Miłość razy dwa.**
> A jeśli myślisz, że wygrasz, lepiej pomyśl jeszcze raz.
> Bo **we mnie jest uczucie**,
> co działa tak jak miecz.
> [...]
> Bo **więcej** w sobie mam niż one dwie,
> Jestem tym, co **dla nich liczy się,**
> Jestem ich **pasją**, ich **cierpliwością**, **zdwojoną ich miłością**.
> [...]

Warstwa muzyczna podkreśla znaczenie wersu *Miłość to ja!* poprzez wielokrotną rytmiczną repetycję jego końcowej głoski, wzmacniając tym samym emocjonalny wydźwięk tego fragmentu.

Piosenka przedstawia miłość Rubin i Szafir jako normę oraz ukazuje korzyści płynące z ich relacji. Bohaterki są dla siebie wzajemnym wsparciem i motywują się do działania, co sprawia, że razem są silniejsze niż oddzielnie. Tym samym dziecku przekazywana jest nie tylko afirmacja różnorodności, ale również wartość współpracy i lojalności w budowaniu więzi międzyludzkich.

6.2. *To koniec, drogi kres*

Drugą piosenką, która zasługuje na szczególną uwagę, jest *To koniec, drogi kres* (org. *It's over, isn't it?*) wykonywana przez Perłę. Utwór stanowi emocjonalną refleksję nad jej relacją z Rose i uczuciami związanymi z jej utratą.

Relacja Perły i Rose nie jest związkiem, a jednostronnym uczuciem nieodwzajemnianym przez Rose. Sytuacja Perły staje się bardziej skomplikowana, gdy Rose, zauroczona światem ziemskim, związuje się z człowiekiem i wspólnie „tworzą" dziecko – Stevena. Wyraz *tworzyć* został użyty nieprzypadkowo, gdyż niejasny jest sposób, w jaki klejnotowi oraz człowiekowi udało się spłodzić dziecko. Rose znika po narodzinach syna, pozostawiając niejasność również w tej kwestii – czy została wchłonięta przez klejnot syna, przekształciła się w inny sposób czy też przestała istnieć.

Mimo dziur fabularnych pewnym jest, że dla Perły ta sytuacja oznacza utratę obiektu swojej miłości. W swojej piosence wyraża ona ból związany z odrzuceniem i swoją bezradnością wobec miłości Rose do człowieka:

[...]
Spadłeś jak **silny cios**
Była **wściekłość**, **łzy** i **podniesiony głos**
Była myśl, **kogo chce**
Choć mijały dni, **wierzyłam wciąż, że mnie**.
[...]
Nie mnie – chciała ciebie.
[...]

W dalszej części piosenki Perła podkreśla, jak istotna była Rose w jej życiu oraz jak jej brak wpływa na jej poczucie własnej wartości:

[...]
Kim jestem dziś, kiedy **jej tu nie ma**?
Nudną i **złą** Perłą, **bez znaczenia**.
[...]

Podobnie jak w przypadku piosenki Granat miłość homoromantyczna jest przedstawiana jako norma, a relacja romantyczna jako niezwykle ważny aspekt życia bohaterek. W tym przypadku nacisk kładzie się jednak na doświadczeniu straty i odrzucenia, by ukazać emocjonalną głębię miłości. Piosenka wzmacnia przekaz, że miłość homoromantyczna jest normą, niezależnie od jej końcowego rezultatu.

Podsumowanie

Serial animowany *Steven Universe* to wyjątkowy przykład produkcji, która wykracza poza tradycyjne ramy dziecięcej animacji. Oferuje on zróżnicowany przekaz dotyczący samoakceptacji, relacji międzyludzkich, odrzucenia społecznego czy dobrostanu i zaburzeń psychicznych. W analizie skupiono się jednak na wątku miłości nieheteronormatywnej, który wyróżnia tę animację na tle innych ukazujących się w tym samym okresie.

Jednym z istotnych elementów przekazu jest ukazanie złożoności autoidentyfikacji człowieka. Piosenki, będące kluczowym elementem narracji, dłużej pozostają w pamięci młodych odbiorców, tym samym silniej wpływają na proces socjalizacji dziecka niż poszczególne sceny animacji. W SU podkreślają one znaczenie samoakceptacji, wsparcia w relacjach oraz radzenia sobie z odrzuceniem.

Miłość nieheteronormatywna jest w przekazie serii zrównana z tradycyjnym postrzeganiem związku. Nie wykazano różnic w sposobie przedstawienia, implikacji ich przejawów i reakcji postaci na te dwa rodzaje relacji. W rezultacie, analizowana produkcja może wpływać na percepcję dziecka, kształtując jego rozumienie złożoności relacji międzyludzkich oraz akceptację różnorodności w kontekście orientacji romantycznych.

Edukacyjny i wychowawczy potencjał tej produkcji wynika między innymi z przedstawionej w serialu normalizacji nieheteronormatywności. Dzięki wielowymiarowemu podejściu do relacji i emocji *Steven Universe* może odgrywać znaczącą rolę w budowaniu otwartości i empatii wśród młodych widzów, zaopatrując ich w kompetencje społeczne niezbędne w toku przyszłych resocjalizacji.

Bibliografia

1. Forecka-Waśko K., *Muzyczne języki bajek Walta Disneya w procesie edukacji międzykulturowej*, „Edukacja Międzykulturowa" 2023, nr 1(20), s. 196-207.
2. Juszczyk-Rygałło J., *Socjalizacja dziecka jako proces kształtowania tożsamości*, „Edukacja Elementarna w Teorii i Praktyce" 2016, nr 4(42), s. 13-25.
3. Kress G., *Multmodality. A social semiotic approach to contemporary communication*, Abingdon 2010.
4. Maćkiewicz J., *Badanie mediów multimodalnych – multimodalne badanie mediów*, „Studia Medioznawcze" 2017, nr 2(69), s. 33-42.
5. Misiek S., *Niebinarność płciowa w języku polskim. Badanie pilotażowe*, „Etnolingwistyka. Problemy Języka i Kultury" 2021, nr 33, s. 288-303.

6. Mysiewicz L., *Wpływ massmediów na proces budowania wartości dzieci*, [w:] *Otwarte usta. Wolność słowa i człowieka*, red. J. Zimny, Stalowa Wola 2016, s. 741-750.
7. Ossowski S., *Z zagadnień psychologii społecznej*, Warszawa 2000.
8. Peplińska M., Święcicka M., *Sposoby konceptualizacji pojęcia 'miłość' w języku dzieci i młodzieży*, [w:] *Komunikacja i tekst perspektywie rozwojowej i dydaktycznej*, red. J. Porayski-Pomsta, Warszawa 2005, s. 182-196.
9. Puzynina J., *Słowo Norwida*, Wrocław 1990.
10. Rybczyńska M., *Rola bajki XXI wieku w stymulowaniu rozwoju dziecka w wieku wczesnoszkolnym 7-10 lat*, „Kultura i Historia" 2017, nr 32, s. 263-271.
11. *Słownik terminologii queerowej*, https://zaimki.pl/terminologia.
12. *Steven Universe*, Cartoon Network Polska, 2014-2020.
13. *Steven Universe: Film*, Cartoon Network Polska, 2020.
14. *Steven Universe Przyszłość*, Cartoon Network Polska, 2021.
15. Witek A., *O przemianach kobiecych postaci w filmach animowanych Walta Disneya*, „Progress. Journal of Young Researchers" 2020, nr 8, s. 122-133.